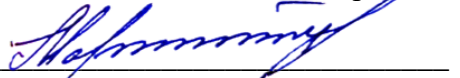

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-
педагогічної роботи

проф. В.Д. Марковський

“ ” 2023 року

Кафедра гігієни та екології №1

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

**гігієна та екологія з гігієною дитячого та підліткового
віку**

(назва освітнього компоненту)

навчальний рік **2023-2024**

Галузь знань 22 Охорона здоров'я
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальність/ОКР 228 Педіатрія, другий (магістрський) рівень підготовки
(шифр і назва спеціальності)

ОПП «Педіатрія»
(шифр і назва спеціальності)

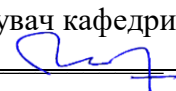
Курс **3 курс**

Програма освітнього компоненту
затверджена на засіданні кафедри
гігієни та екології №1

Схвалено методичною комісією ХНМУ з
проблем громадського здоров'я та гігієни
(назва)

Протокол від.
31 серпня 2023 року № 2

Протокол від
31 серпня 2023 року №2

Завідувач кафедри

О.В. Коробчанський.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Голова

Огнєв В.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Коробчанський В.О., д.мед.н., професор;

Олійник Ю.О. к.м.н., доцент;

Древаль М.В. асистент.

ВСТУП

Програма вивчення освітнього компоненту «Гігієна та екологія з гігієною дитячого та підліткового віку» складена відповідно до Освітньо-професійної програми «Педіатрія» та проекту Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт) другий (магістерський) рівень, галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 228 «Педіатрія»

Опис освітнього компоненту (анотація) У системі цінностей будь-якої цивілізованої нації особливе місце посідає її здоров'я, яке визначається, насамперед станом здоров'я дітей та підлітків, що є інтегральним показником загального благополуччя суспільства, а також тонким індикатором усіх соціальних та екологічних негараздів.

Вивчення освітнього компоненту «Гігієна та екологія з гігієною дитячого та підліткового віку» спрямоване на ознайомлення здобувачів з еколого-гігієнічною характеристикою чинників навколишнього природного середовища та особливостями їхнього впливу на здоров'я людини в т.ч. дитячого населення віком до 18 років, віковими особливостями дитячого організму з метою розробки належних профілактичних заходів, спрямованих на оздоровлення дітей і підлітків, проведення заходів з особистої і громадської гігієни, збереження здоров'я школярів, учнів професійно-технічних навчальних закладів, здобувачів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, підтримання їх високої працездатності, а також формуванню широкого гігієнічного мислення і світогляду.

Предметом освітнього компоненту є вивчення впливу факторів навколишнього середовища на людину, розвиток і стан здоров'я дітей і підлітків, оцінка факторів ризику для здоров'я та обґрунтування заходів, спрямованих на попередження захворювань, забезпечення оптимальних умов існування, зміцнення здоров'я і подовження життя людини.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення дисципліни «Гігієна та екологія з гігієною дитячого та підліткового віку» базується на знаннях основних природничо-наукових дисциплін: медичної біології, медичної та біологічної фізики, анатомії людини, гістології, цитології та ембріології, біологічної та біоорганічної хімії, мікробіології, вірусології та імунології й інтегрується з цими дисциплінами. Створює засади для наступного вивчення клінічних дисциплін. Закладає основи формування знань, умінь та навичок, які визначаються кінцевими цілями програми, необхідних у наступній професійній діяльності.

1. Мета та завдання освітнього компоненту

1.1. Метою викладання освітнього компоненту «Гігієна та екологія з гігієною дитячого та підліткового віку» є формування у майбутніх фахівців (магістрів) умінь та компетенцій для забезпечення профілактичного спрямування у практичній діяльності лікаря.

1.2. Основними завданнями вивчення освітнього компоненту «Гігієна та екологія з гігієною дитячого та підліткового віку» є: закладення теоретичних основ гігієни та екології, як науки (термінологія, закони, методологія, принципи гігієнічного нормування, нормативно-методичне забезпечення застосування профілактичних заходів) та відпрацювання практичних навичок щодо: профілактики захворювань інфекційного та неінфекційного походження у відповідності до основ чинного

законодавства України; опанування лабораторних методів дослідження (органолептичні, фізичні, хімічні, біологічні, бактеріологічні методи); використання сприятливих оздоровчих факторів навколишнього природного середовища для зміцнення здоров'я людини, загартування організму тощо.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна.

Дисципліна забезпечує набуття здобувачами компетентності:

- *інтегральна*: - здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

- *загальні*: - здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях. Здатність до здійснення саморегуляції, ведення здорового способу життя, здатність до адаптації та дії в новій ситуації. Здатність до вибору стратегії спілкування; здатність працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків. Здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо. Прагнення до збереження навколишнього природного середовища. Універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку.

- *спеціальні (фахові, предметні)*: - здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції; здатність до планування і проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
1	2	3	4	5	6
Інтегральна компетентність					
Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.					
Загальні компетентності					
1	Прагнення до збереження навколишнього середовища. (ЗК14)	Знати проблеми збереження навколишнього середовища та шляхи його збереження	Вміти формувати вимоги до себе та оточуючих щодо збереження навколишнього середовища	Вносити пропозиції відповідним органам та установам щодо заходів до збереження та охорони навко-	Нести відповідальність щодо виконання заходів збереження навколишнього середовища в рамках своєї компетенції.

				лишнього середовища	
2	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. (ЗК2)	Знати сучасні тенденції розвитку галузі та аналізувати їх.	Вміти проводити аналіз професійної інформації, приймати обґрунтовані рішення, набувати сучасні знання	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення цілей.	Нести відповідальність за своєчасне набуття сучасних знань.
3	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях (ЗК3)	Мати спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання.	Вміти розв'язувати складні задачі і проблеми, які виникають у професійній діяльності.	Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців та нефахівців +.	Відповідати за прийняття рішень у складних умовах
4	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. (ЗК4)	Мати глибокі знання із структури професійної діяльності.	Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань.	Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію у професійній діяльності	Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.
5	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. (ЗК9)	Мати досконалі знання державної мови	Вміти застосовувати знання державної мови, як усно так і письмово	Використовувати при фаховому та діловому спілкуванні та при підготовці документів державну мову.	Нести відповідальність за вільне володіння державною мовою, за розвиток професійних знань.
6	Здатність спілкуватися іноземною мовою (ЗК10)	Мати базові знання іноземної мови	Вміти спілкуватися іноземною мовою.	Використовувати іноземну мову у професійній діяльності	Нести відповідальність, за розвиток професійних знань з використанням іноземної мови.
7	Навички використання інформаційних і	Мати глибокі знання в галузі інформаційних і	Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні те	Використовувати інформаційні та комунікаційні технології	Нести відповідальність за розвиток професійних знань та умінь.

	комунікаційних технологій. (ЗК11)	комунікаційних технологій, що застосовуються у професійній діяльності	технології у професійній галузі, що потребує оновлення та інтеграції знань.	у професійній діяльності	
8	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків. (ЗК12)	Знати обов'язки та шляхи виконання поставлених завдань	Вміти визначити мету та завдання бути наполегливим та сумлінним при виконанні обов'язків	Встановлювати міжособистісні зв'язки для ефективного виконання завдань та обов'язків	Відповідати за якісне виконання поставлених завдань
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності					

1	<p>Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції.</p> <p>(СК19)</p>	<p>Знати фактори навколишнього середовища, які негативно впливають на здоров'я населення; методи лабораторних досліджень (за списком 4: дослідження внутрішнього середовища приміщень: показників мікроклімату, природного та штучного освітлення, бактеріологічного та хімічного забруднення повітря; вимірювання випромінювань (звукового, вібраційного,</p>	<p>Вміти оцінити стан здоров'я певних контингентів дорослого, дитячого/підліткового населення, стан навколишнього середовища та негативні фактори впливу на здоров'я.</p> <p>Вміти формувати профілактичні заходи на підставі даних про зв'язок між станом навколишнього середовища та станом здоров'я певних контингентів дорослого, дитячого/підліткового населення</p>	<p>Формувати висновки щодо стану здоров'я дорослого, дитячого/підліткового населення, на підставі даних про зв'язок з факторами навколишнього середовища, та вносити пропозиції відповідним органам та установам щодо проведення профілактичних заходів.</p> <p>Взаємодіяти з фахівцями санітарно-гігієнічного профілю та керівниками підприємств, установ та відповідних відомств з питань</p>	<p>Нести відповідальність за своєчасні висновки щодо стану здоров'я дорослого, дитячого/підліткового населення на підставі даних негативного впливу факторів навколишнього середовища, за своєчасне внесення пропозицій щодо проведення відповідних профілактичних заходів.</p>
---	---	--	---	---	---

		іоні-зуючого), індивідуальна раді-ометрія); хімічне, органолептичне, бактеріологічне дослідження продуктів харчування та питної води; вимірювання ергономічних показників важкості та напруженості праці)), оцінки здоров'я певних контингентів, факторів навколишнього середовища та методи визначення зв'язку між ними; заходи профілактики негативного впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я дорослого, дитячого/підліткового населення).		охорони природи, навколишнього середовища	
2	Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів (СК13)	Знати систему санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів серед закріпленого контингенту населення. Знати методичні підхо-	Мати навички аналізу стану здоров'я груп населення та розробки медичних та профілактичних заходів. Мати навички щодо складання аналітичної	На підставі аналізу стану здоров'я населення, стану виробничого та навколишнього середовища знати принципи подання аналітичної інформації до мі-	Нести відповідальність за своєчасне та якісне проведення заходів з оцінки стану здоров'я населення, оздоровлення та покращення здоров'я певних контингентів дорослого, дитячого/підліткового населення, поліпшення

		<p>ди для оцінки стану навколишнього середовища та наявності чинників, які впливають на стан здоров'я дорослого, дитячого/підліткового населення в даних умовах. Знати принципи організації раціонального харчування, водопостачання, режиму діяльності та відпочинку дорослих, дітей та підлітків, формування сприятливого виробничого середовища, первинної профілактики захворювань і травм; принципи і методи пропаганди здорового способу життя.</p>	<p>довідки про стан здоров'я дорослого, дитячого/підліткового населення в залежності від чинників виробничого та навколишнього середовища.</p> <p>Вміти організувати пропаганду здорового способу життя, первинної профілактики захворювань та травм дорослого, дитячого/підліткового населення.</p>	<p>сцевих органів управління та охорони здоров'я; керівників промислових підприємств, щодо проведення заходів ліквідації шкідливого впливу на здоров'я дорослого, дитячого/підліткового населення.</p> <p>Використовувати місцеву пресу для публікацій щодо заходів з питань укріплення здоров'я та поліпшення навколишнього середовища, використовувати радіо, телебачення, лекції та співбесіди.</p>	<p>навколишнього середовища, пропаганди здорового способу життя, первинну профілактику захворювань та травм.</p>
--	--	---	--	--	--

1.4. Результати навчання:

Результати навчання для дисципліни – сукупність знань, умінь, навичок, інших форм компетентності, набутих особою у процесі навчання згідно зі стандартом вищої освіти, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти.

Згідно зі стандартами вищої освіти здобувачі повинні:

Знати:

- вплив факторів навколишнього середовища на стан здоров'я різних груп населення (ПП-003).

- методи гігієнічної оцінки впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення (ПП-007).
- закони гігієнічної науки та загальні закономірності зв'язку здоров'я з факторами і умовами середовища життєдіяльності людини (ПП-010).
- основи профілактики захворювань інфекційного та неінфекційного походження (ПП-011).
- засади здорового способу життя та основи особистої гігієни (ПП-012).
- методика проведення запобіжного та поточного санітарного нагляду (ПП-013).
- принципи організації та проведення профілактичних заходів у зв'язку з розвитком територіальних, адміністративних та виробничих одиниць (ПП-045).
- принципи організації та проведення профілактичних заходів у відповідності до основ чинного законодавства України (ПП-071).

Вміти:

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє освітній компонент:

- проводити аналіз стану навколишнього середовища та впливу його факторів на здоров'я різних груп і верств населення (ПП-003).
- за допомоги методів гігієнічної оцінки встановлювати вплив факторів навколишнього середовища на здоров'я населення (ПП-007).
- інтерпретувати основні закони гігієнічної науки та встановлювати загальні закономірності зв'язку здоров'я населення з факторами і умовами середовища життєдіяльності людини (ПП-010).
- обґрунтовувати гігієнічні заходи з профілактики захворювань інфекційного походження (ПП-011).
- планувати заходи по дотриманню здорового способу життя, особистої гігієни та впроваджувати їх в практику охорони здоров'я (ПП-012).
- планувати організаційні і змістовні заходи щодо запобіжного та поточного санітарного нагляду (ПП-013).
- узгоджувати плани проведення профілактичних заходів з планами розвитку територіальних, адміністративних та виробничих одиниць (ПП-045).
- аналізувати стан навколишнього середовища на підставі інтегральних критеріїв оцінки стану здоров'я населення (ПП-048).
- обґрунтовувати проведення профілактичних заходів у відповідності до основ чинного законодавства України (ПП-071).
- планувати заходи організації медичного забезпечення в умовах надзвичайного стану (ПП-218).
- організовувати моніторинг стану здоров'я дітей різного віку;
- проводити комплексну оцінку стану здоров'я різних груп і верств населення на основі інтегральних показників;
- практикувати сучасні принципи організації охорони здоров'я дітей та підлітків;
- нормувати основні види діяльності дитини в різні вікові періоди;
- складати плани профілактичних заходів і організувати їх виконання;
- визначати фізичний та нервово-психічний розвиток дітей різних вікових груп та використовувати принципи раціонального вигодовування та харчування здорових дітей різного віку.

2. Інформаційний обсяг освітнього компоненту

На вивчення освітнього компоненту відводиться 90 години 3 кредитів ЄКТС.

2. Програма освітнього компоненту

Розділ дисципліни 4. Гігієна дітей та підлітків. Здоровий спосіб життя, особиста гігієна та психогігієна.

Теми 16,17. Методики дослідження та гігієнічної оцінки фізичного розвитку дітей і підлітків.

Тема 18. Методика гігієнічної оцінки режиму дня дітей та підлітків різного віку

Теми 19,20. Методика гігієнічної оцінки навчально-виховних установ для дітей і підлітків (загальноосвітніх шкіл та ін.). Гігієнічна оцінка навчально-виховного режиму дітей різних вікових груп та навчального розкладу в школі.

Тема 21. Методика гігієнічної оцінки факторів середовища виховання і навчання дітей та підлітків. Методика гігієнічної оцінки дошкільних і шкільних меблів.

Тема 22. Методи психогігієни та первинної психопрофілактики.

Тема 23. Гігієнічні аспекти медичної біоритмології.

Тема 24. Підсумкове заняття з розділу «Гігієна дітей та підлітків. Здоровий спосіб життя, особиста гігієна та психогігієна».

Розділ дисципліни 5. Гігієна лікувально-профілактичних закладів. Радіаційна гігієна.

Тема 25. Методика експертизи будівельних проектів. Гігієнічна оцінка розміщення та планування окремих структурних підрозділів лікарні за матеріалами проекту (за ситуаційним та генеральним планом лікарні)

Тема 26. Гігієнічна оцінка умов перебування хворих та гігієна праці медичних працівників в лікувально-профілактичних закладах. Методика санітарно-гігієнічного обстеження лікувально-профілактичних закладів (ситуаційний та генеральний план).

Тема 27. Оформлення акту

Тема 28. Методика експертизи будівельних проектів. Гігієнічна оцінка розміщення та планування окремих структурних підрозділів лікарні за матеріалами проекту (внутрішнє планування)

Тема 29. Гігієнічна оцінка умов перебування хворих та гігієна праці медичних працівників в лікувально-профілактичних закладах. Методика санітарно-гігієнічного обстеження лікувально-профілактичних закладів (обстеження внутрішнього планування ОКЛ)

Тема 30. Оформлення акту обстеження дитячої лікарні

Тема 31. Лікарсько-санітарний нагляд за організацією харчування в лікувальних закладах (обстеження харчоблоку дитячої лікарні).

Теми 32,33. Методика контролю протирадіаційного захисту персоналу та радіаційної безпеки пацієнтів при використанні іонізуючих випромінювань у лікувальних закладах. Гігієнічне обстеження рентгенівського кабінету в лікувально-профілактичному закладі (з оформленням акту обстеження).

Тема 34. Підсумковий тестовий контроль.

Тема 35. Диференційований залік.

Опис освітнього компоненту

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика освітнього компоненту	
		денна форма навчання	вечірня форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>22 «Охорона здоров'я»</u> (шифр і назва)	Нормативна (за вибором)	
Загальна кількість годин - 90	Спеціальність: <u>228 «Педіатрія»</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:	
		3-й	-й
		Семестр	
		5-й	-й
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 50 самостійної роботи зодбувача - 40	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>другий (магістерський)</u>	Лекції	
		10 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		40 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		40 год.	год.
Індивідуальні завдання:			
год.			
Вид контролю:			
диференційований залік			

3. Структура освітнього компоненту

Назви розділів дисципліни і тем	Кількість годин					
	Форма навчання (<u>денна</u> або вечірня)					
	усього	У тому числі				
		лек	пр	лаб	інд	срс
1	2	3	4	5	6	7
Розділ дисципліни 4. Гігієна дітей та підлітків. Здоровий спосіб життя, особиста гігієна та психогігієна.						
Гігієна дітей та підлітків. Фактори та умови навколишнього середовища, що впливають на здоров'я дітей та підлітків. Фізичний розвиток як провідний показник стану здоров'я. Комплексна оцінка стану здоров'я дітей та підлітків, їх розподіл за групами здоров'я. Гігієна навчальних занять у школі. Гігієнічна оцінка режиму дня, розкладу уроків. Гігієна фізичного виховання дітей та підлітків. Роль сімейного лікаря у формуванні сприятливих гігієнічних умов виховання і навчання дитини.	2	2				
Теми 16,17. Методики дослідження та гігієнічної оцінки фізичного розвитку дітей і підлітків.	4		4			
Тема 18. Методика гігієнічної оцінки режиму для дітей та підлітків різного віку.	2		2			
Теми 19,20. Методика гігієнічної оцінки навчально-виховних установ для дітей і підлітків (загальноосвітніх шкіл та ін.) Гігієнічна оцінка навчально-виховного режиму дітей різних вікових груп та навчального розкладу в школі.	4		4			
Тема 21. Методика гігієнічної оцінки факторів середовища виховання і навчання дітей та підлітків.	2		2			

Методика гігієнічної оцінки дошкільних і шкільних меблів.					
Тема 22. Методи психогігієни та первинної психопрофілактики	2		2		
Тема 23. Гігієнічні аспекти медичної біоритмології	2		2		
Тема 24. Підсумкове заняття «Гігієна дітей та підлітків. Здоровий спосіб життя, особиста гігієна та психогігієна»	2		2		
Визначення стану здоров'я, групи здоров'я та фізичного виховання дітей та підлітків	4				4
Методи вивчення вікових психофізіологічних особливостей дітей та підлітків	4				4
Методика розслідування випадків професійних захворювань	4				4
Визначення індивідуальних біоритмів та індивідуальностей характеру	4				4
Підготовка до практичних занять - теоретична та опрацювання практичних навичок	4				4
Разом за розділом 4	40	2	18		20
Розділ дисципліни 5. Гігієна лікувально-профілактичних закладів. Радіаційна гігієна.					
Гігієна лікувально-профілактичних закладів. Значення оптимального гігієнічного режиму лікувально-профілактичних закладів для підвищення ефективності лікування хворих. Система забудови лікарень, їх порівняльна гігієнічна оцінка. Гігієнічні вимоги до площі, кубатури, мікроклімату, повітряного середовища, освітлення, опалення, вентиляції, бактеріального обміненіння палат. Профілактика внутрішньолікарняних інфекцій.	2	2			
Гігієна праці лікарів різного фаху. Протирадіаційний захист персоналу і радіаційна безпека пацієнтів в рентгенологічних та радіологічних відділеннях лікарень.	2	2			
Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних силах України при надзвичайних станах мирного часу та у воєнний час. Гігієна польового розміщення військ та населення. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням особового складу Збройних сил України у польових умовах.	2	2			
Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу	2	2			

Збройних сил України у польових умовах. Гігієна праці особового складу Збройних сил України при ліквідації наслідків надзвичайних станів і на воєнний час.						
Тема 25. Методика експертизи будівельних проектів. Гігієнічна оцінка розміщення та планування окремих структурних підрозділів лікарні за матеріалами проекту (за ситуаційним та генеральним планом лікарні)	2		2			
Тема 26. Гігієнічна оцінка умов перебування хворих та гігієна праці медичних працівників в лікувально-профілактичних закладах. Методика санітарно-гігієнічного обстеження лікувально-профілактичних закладів (ситуаційний та генеральний план).	2		2			
Тема 27. Складання акту	2		2			
Тема 28. Методика експертизи будівельних проектів. Гігієнічна оцінка розміщення та планування окремих структурних підрозділів лікарні за матеріалами проекту (внутрішнє планування)	2		2			
Тема 29. Гігієнічна оцінка умов перебування хворих та гігієна праці медичних працівників в лікувально-профілактичних закладах. Методика санітарно-гігієнічного обстеження лікувально-профілактичних закладів (обстеження внутрішнього планування)	2		2			
Тема 30. Складання акту обстеження лікарні	2		2			
Тема 31. Лікарсько-санітарний нагляд за організацією харчування в лікувальних закладах (обстеження харчоблоку дитячої лікарні).	2		2			
Теми 32, 33. Методика контролю протирадіаційного захисту персоналу та радіаційної безпеки пацієнтів при використанні іонізуючих випромінювань у лікувальних закладах. Гігієнічне обстеження рентгенівського кабінету в лікувально-профілактичному закладі (з оформленням акту обстеження).	4		4			
Тема 34. Підсумковий тестовий контроль	2		2			
Тема 35. Диференційований залік	2		2			
Гігієнічні аспекти практичної діяльності лікаря з обслуговування інкурабельних пацієнтів	4					4
Профілактика синдрому емоційного вигорання.	4					4
Особливості планування та облаштування спеціалізованих лікарень та відділень.	4					4

Радіаційне забруднення довкілля. Гігієнічні аспекти аварій на АЕС.	4					4
Підготовка до практичних занять - теоретична та опрацювання практичних навичок	4					4
Разом за розділом 5	50	8	22			20
Всього годин по дисципліні	90	10	40			40

4. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Гігієна дітей та підлітків. Фактори та умови навколишнього середовища, що впливають на здоров'я дітей та підлітків. Фізичний розвиток як провідний показник стану здоров'я. Комплексна оцінка стану здоров'я дітей та підлітків, їх розподіл за групами здоров'я. Гігієна навчальних занять у школі. Гігієнічна оцінка режиму дня, розкладу уроків. Гігієна фізичного виховання дітей та підлітків. Роль сімейного лікаря у формуванні сприятливих гігієнічних умов виховання і навчання дитини.	2
2	Гігієна лікувально-профілактичних закладів. Значення оптимального гігієнічного режиму лікувально-профілактичних закладів для підвищення ефективності лікування хворих. Система забудови лікарень, їх порівняльна гігієнічна оцінка. Гігієнічні вимоги до площі, кубатури, мікроклімату, повітряного середовища, освітлення, опалення, вентиляції, бактеріального обсіменіння палат. Профілактика внутрішньолікарняних інфекцій.	2
3	Гігієна праці лікарів різного фаху. Протирадіаційний захист персоналу і радіаційна безпека пацієнтів в рентгенологічних та радіологічних відділеннях лікарень.	2
4	Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних силах України при надзвичайних станах мирного часу та у воєнний час. Гігієна польового розміщення військ та населення. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням особового складу Збройних сил України у польових умовах.	2
5	Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу Збройних сил України у польових умовах. Гігієна праці особового складу Збройних сил України при ліквідації наслідків надзвичайних станів і на воєнний час.	2
Всього лекційних годин		10

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1		
---	--	--

6. Теми практичних занять

Тема №	Назва теми	Кількість годин
16,17	Методики дослідження та гігієнічної оцінки фізичного розвитку дітей і підлітків.	4
18	Методика гігієнічної оцінки режиму дня дітей та підлітків різного віку.	2
19, 20	Методика гігієнічної оцінки навчально-виховних установ для дітей і підлітків (загальноосвітніх шкіл та ін.) Гігієнічна оцінка навчально-виховного режиму дітей різних вікових груп та навчального розкладу в школі	2
21	Методика гігієнічної оцінки факторів середовища виховання і навчання дітей та підлітків. Методика гігієнічної оцінки дошкільних і шкільних меблів.	2
22	Методи психогігієни та первинної психопрофілактики.	2
23	Гігієнічні аспекти медичної біоритмології.	2
24	Підсумкове заняття з розділу «Гігієна дітей та підлітків. Здоровий спосіб життя, особиста гігієна та психогігієна».	4
25	Методика експертизи будівельних проєктів. Гігієнічна оцінка розміщення та планування окремих структурних підрозділів лікарні за матеріалами проєкту (за ситуаційним та генеральним планом лікарні)	2
26	Гігієнічна оцінка умов перебування хворих та гігієна праці медичних працівників в лікувально-профілактичних закладах. Методика санітарно-гігієнічного обстеження лікувально-профілактичних закладів, в тому числі й дитячих лікарень (ситуаційний та генеральний план)	2
27	Оформлення акту	2
28	Методика експертизи будівельних проєктів. Гігієнічна оцінка розміщення та планування окремих структурних підрозділів лікарні за матеріалами проєкту (внутрішнє планування)	2
29	Гігієнічна оцінка умов перебування хворих та гігієна праці медичних працівників в лікувально-профілактичних закладах. Методика санітарно-гігієнічного обстеження лікувально-профілактичних закладів (обстеження внутрішнього планування)	2
30	Оформлення акту обстеження лікарні	2
31	Лікарсько-санітарний нагляд за організацією харчування в дитячих лікувальних закладах (обстеження харчоблоку дитячої лікарні).	2
32,33	Методика контролю протирадіаційного захисту персоналу та радіаційної безпеки пацієнтів при використанні іонізуючих випромінювань у лікувальних закладах. Гігієнічне обстеження рентгенівського кабінету в лікувально-профілактичному закладі (зі складанням акту обстеження).	4
34	Підсумковий тестовий контроль	2
35	Диференційований залік	2
Всього годин практичних занять		40

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначення стану здоров'я, групи здоров'я та фізичного виховання.	4
2	Методи вивчення вікових психофізіологічних особливостей дітей та підлітків.	4
3	Методика розслідування випадків професійних захворювань та отруєнь. Попередні та періодичні медичні огляди як заходи їх профілактики.	4
4	Визначення індивідуальних біоритмів та індивідуальностей характеру	4
5	Гігієнічні аспекти практичної діяльності лікаря з обслуговування інкурабельних пацієнтів	4
6	Профілактика синдрому емоційного вигорання.	4
7	Особливості планування та облаштування спеціалізованих лікарень та відділень.	4
8	Радіаційне забруднення довкілля. Гігієнічні аспекти аварій на АЕС.	4
12	Підготовка до практичних занять - теоретична та опрацювання практичних навичок	8
Всього годин самостійної роботи здобувача		40

9. Індивідуальні завдання

Індивідуально-дослідницька самостійна робота здобувача є одним з найважливіших шляхів оптимізації і підвищення якості практичної підготовки випускників медичних

закладів вищої освіти є виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань (ІНДЗ).

Основна мета ІНДЗ:

- більш глибоке осмислення і засвоєння теоретичних і практичних знань, умінь і навичок з дисципліни (головним чином в плані міжкафедральної інтеграції їх кінцевого рівня з відповідної спеціальності);

- психологічна і практична підготовка здобувачів до постійного підвищення професійної кваліфікації, оволодіння основними прийомами науково-бібліографічного аналізу, узагальнення і оформлення різних матеріалів для доповідей, довідок, статей і т. п.

Враховуючи важливість формування профілактичної спрямованості медичного мислення і наступної реалізації в практичній діяльності спеціаліста-медика, ІДНЗ в процесі вивчення курсу гігієни та екології є відповідальним елементом навчально-виховного процесу з цієї дисципліни.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується самостійно або у складі робочих груп (2-3 здобувача) при консультуванні викладачем протягом вивчення дисципліни.

Основні форми ІНДЗ з гігієни та екології:

- інформаційний пошук і вивчення літератури з певної теми, її узагальнення, складання огляду про сучасний стан проблеми (написання реферативної роботи), виступ з доповіддю на засіданні гуртка кафедри, здобувачських наукових конференцій тощо;

- участь у створенні учбово-демонстраційних посібників (стендів, альбомів, таблиць) та інших технічних засобів навчання;

- опанування новітніх методів дослідження, приладів, виконання навчально-практичних здобувачських робіт;

- виконання тематичного завдання науково-дослідницького характеру (участь в експериментальних наукових дослідженнях кафедри).

10. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота здобувачів виконується у вигляді підготовки до практичних занять (теоретична та опрацювання практичних навичок, виконання ситуаційних задач, опанування навичками згідно з темою заняття, тощо).

Самостійна робота є основним способом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Самостійна робота здобувачів забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення освітнього компоненту: підручник, навчальний посібник, конспект лекцій, практикум, методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи здобувачів, література (наукова, фахова, монографічна, періодична) інтернет-ресурс тощо).

Від організації самостійної роботи багато в чому залежать результати навчання магістрів та їх майбутня практична діяльність. Самостійна робота магістрів є дуже широким поняттям, у тлумаченні якого сформувалися різні підходи, що і зумовлено відмінностями в розумінні суті цього явища. Самостійна робота є основним методом засвоєння знань, яку здійснюють магістри не лише позааудиторно, а й на лекціях, семінарах, індивідуальних співбесідах, заліках, іспитах. За своєю суттю самостійна робота є активною розумовою діяльністю магістра, пов'язаною з виконанням

навчального завдання. Наявність завдання і цільової установки на його виконання вважають характерними ознаками самостійної роботи. Завдання, які доводиться вирішувати магістру в навчальній діяльності, стосуються таких її сфер

- засвоєння матеріалу теми, яка розглядається на лекції (робота з конспектом лекції, рекомендованою навчальною літературою);
- конспектування фундаментальних робіт відповідно до програми освітнього компоненту;
- розв'язування задач, проведення дослідів, експериментів тощо;
- підготовка рефератів фіксованих виступів (доповідей) на занятті;

Усі ці елементи навчального процесу є самостійною роботою, оскільки магістри здійснюють їх певною мірою індивідуально, в позааудиторний час. Самостійна робота сприяє формуванню у магістрів інтелектуальних якостей, необхідних майбутньому спеціалістові. Вона виховує у магістрів стійкі навички постійного поповнення своїх знань, самоосвіти, сприяє розвитку працелюбності, організованості й ініціативи, випробовує його сили, перевіряє волю, дисциплінованість тощо.

На кафедрі магістри самостійно опрацьовують практичні уміння.

11. Методи навчання

Традиційні: словесні; наочні; практичні.

Методи навчально-пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, дослідницький, метод проблемного виконання, частково-пошуковий (евристичний), інформаційно-повідомляючий, інструктивно-практичний, пояснювально-спонукальний, спонукальний метод.

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності: індуктивні і дедуктивні методи навчання, методи стимулювання і мотивації навчання.

Методи контролю як методи навчання (контролю з боку викладача, самоконтролю, взаємоконтролю, самокорекції, взаємокорекції).

У навчальному процесі при викладанні дисципліни «Гігієна та екологія з гігієною дитячого та підліткового віку» використовуються традиційні методи навчання: словесні методи; наочні; практичні. Методи навчально-пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, частково-пошуковий (евристичний), дослідницький.

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності: методи стимулювання і мотивації навчання, методи контролю і самоконтролю як методи навчання.

Методи контролю стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів, як методи навчання (контролю з боку викладача, самоконтролю, взаємоконтролю, самокорекції, взаємокорекції, корекції та інтегровані методи).

12. Методи контролю

Методи контролю і система оцінювання здійснюються відповідно до вимог програми дисципліни та чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ», затвердженої наказом ХНМУ №181 від 21.08.2021р.

Поточний контроль здійснюється у ході вивчення конкретної теми для визначення рівня сформованості окремої навички або вміння, якості засвоєння певної порції навчального матеріалу.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретним цілям з кожної теми. При оцінюванні навчальної діяльності бакалаврів необхідно надавати перевагу стандартизованим методам контролю: тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок в умовах, що наближені до реальних.

На останньому практичному занятті осіннього семестру проводиться підсумкове заняття, яке включає контроль усіх видів підготовки (теоретичної, практичної та самостійної роботи).

На передостанньому занятті весняного семестру здобувачі отримують пакет тестових завдань, який включає базові (якорні) тестові завдання у кількості 30 тестів. Критерій оцінювання 95-100 % вірно вирішених завдань.

Оцінювання ПНД за табл. 1.

Підсумковий контроль передбачає підсумок результатів ПНД та самостійної роботи.

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	120	3.91-3,94	94
4.95-4,99	119	3.87-3,9	93
4.91-4,94	118	3.83- 3,86	92
4.87-4,9	117	3.79- 3,82	91
4.83-4,86	116	3.74-3,78	90
4.79-4,82	115	3.7- 3,73	89
4.75-4,78	114	3.66- 3,69	88
4.7-4,74	113	3.62- 3,65	87
4.66-4,69	112	3.58-3,61	86
4.62-4,65	111	3.54- 3,57	85
4.58-4,61	110	3.49- 3,53	84
4.54-4,57	109	3.45-3,48	83
4.5-4,53	108	3.41-3,44	82
4.45-4,49	107	3.37-3,4	81
4.41-4,44	106	3.33- 3,36	80
4.37-4,4	105	3.29-3,32	79
4.33-4,36	104	3.25-3,28	78
4.29-4,32	103	3.21-3,24	77
4.25- 4,28	102	3.18-3,2	76
4.2- 4,24	101	3.15- 3,17	75
4.16- 4,19	100	3.13- 3,14	74
4.12- 4,15	99	3.1- 3,12	73
4.08- 4,11	98	3.07- 3,09	72
4.04- 4,07	97	3.04-3,06	71
3.99-4,03	96	3.0-3,03	70
3.95- 3,98	95	Менше 3	Недостатньо

Підсумковий контроль - диференційований залік.

Оцінювання освоєння практичних навичок (критерії оцінювання – «виконав», «не виконав»).

Оцінювання на диференційованому заліку проводиться за табл. 5 «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу».

Для оцінювання на диференційованому заліку з дисципліни «Гігієна та екологія» складені білети, в яких дається чотири теоретичних питання.

Оцінка з дисципліни визначається як середнє арифметичне балів за осінній та весняний семестри (від 70 до 120 балів) з додаванням балів диференційованого заліку (від 50 до 80 балів) і становить від мінімуму 120 балів до максимуму 200 балів.

13. Оцінювання успішності навчання здобувачів за ЕСТС організації навчального процесу (диференційований залік)

13.1 Оцінювання поточної навчальної діяльності (ПНД)

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу проводиться відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів...» (таблиця 1)

13.2 Проведення та оцінювання диференційованого заліку з «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів...» (таблиця 3)

Оцінювання теоретичних знань, якщо практичні навички оцінюються за критеріями «виконав», «не виконав»

Кількість питань	«5»	«4»	«3»	Усна відповідь за білетами, які включають теоретичну частину дисципліни	За кожну відповідь здобувач одержує від 12,5 до 20 балів, що відповідає: «5» - 20 балів; «4» - 16,25 балів; «3» - 12,5 балів.
1	20	16,25	12,5		
2	20	16,25	12,5		
3	20	16,25	12,5		
4	20	16,25	12,5		
	80	65	50		

13.3 Оцінка з дисципліни

Оцінювання результатів вивчення дисциплін проводиться безпосередньо під час заліків, диференційованих заліків. Оцінка з дисципліни визначається як сума балів за ПНД та диференційованого заліку і становить min – 120 до max – 200.

Оцінка з дисципліни виставляється лише здобувачам, яким зараховані усі підсумкові заняття, диференційований залік.

Здобувачам, що не виконали вимоги навчальних програм дисциплін виставляється оцінка **F_x**, якщо вони були допущені до складання диференційованого заліку, але не склали його. Оцінка **F** виставляється здобувачам, які не допущені до складання диференційованого заліку.

Оцінки "F_x" або "F" ("незадовільно") виставляються здобувачам, яким не зараховано вивчення дисципліни, формою контролю якої є залік.

13.4 Технологія оцінювання дисципліни

Таблиця 6

Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою,

чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ECTS

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за чотирибальною (національною) шкалою
180–200	A	Відмінно
160–179	B	Добре
150–159	C	Добре
130–149	D	Задовільно
120–129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

14. Методичне забезпечення

1. Освітньо-професійна програма (ОПП);
2. Програма освітнього компоненту;
3. Плани практичних занять та самостійної роботи здобувачів;
4. Методичні розробки для викладача;
5. Методичні вказівки до практичних занять для здобувачів;
6. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу здобувачів;
7. Тестові та контрольні завдання до практичних занять;
8. Питання та завдання до контролю засвоєння розділів 1. Гігієна дітей та підлітків. Здоровий спосіб життя, особиста гігієна та психогігієна. 2. Гігієна лікувально-профілактичних закладів. Радіаційна гігієна.
9. Перелік питань до диф. заліку, завдання для перевірки практичних навичок під час диф. заліку.

15. Рекомендована література**Базова**

Гігієна та екологія: підручник [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.] за ред. В.Г. Бардова. Вінниця. Нова книга. 2020. 472 с.

1. Основи екології та профілактична медицина: / Д.О. Ластков, І.В. Сергета, О.В. Швидкий та ін. Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина». 2017. 472 с.

Гігієна дітей та підлітків. /За ред. М.М. Надворного. Одеса: Прес-кур'єр. 2014. –264 с.

Основи екології: / В.Г. Бардов, В.І. Федоренко, Е.М. Білецька [та ін.] Вінниця: Нова Книга, 2013. - 424 с.

Гігієна дітей та підлітків/за ред. В.І.Берзіня. Київ.: Видавничий дім «Асканія». 2012. 304 с.

Гігієна харчування з основами нутриціології / за ред. В.І. Ципріяна К.: Медицина. 2007. 544 с.

Павлоцька Л.Ф., Дуденко Н.В., Цихановська І.В., Нутриціологія. Харків: УПА 2012. 371 с.

Зубар Н.М. Основи фізіології та гігієни харчування. К.: Центр учбової літератури, 2010. 336 с.

Павлоцька Л.Ф., Дуденко Н.В. Основи фізіології, гігієни харчування та проблеми безпеки харчових продуктів. Суми: ВТД «Університетська книга». 2007. 441 с.

Радіаційна гігієна [за ред. В.Я. Уманського та С.Т. Омельчука]. Донецьк: Норд-Прес, 2009. 143 с.

Радіаційна гігієна /Мурашко, Д.С. Мечев, С.Т. Омельчук [та ін.]// Вінниця: с Нова Книга, 2013. – 376.

Гігієна та охорона праці медичних працівників [за ред. В.Ф.Москаленка,

О.П.Яворовського] К.: «Медицина», 2009. 176 с.

Профілактика внутрішньолікарняних інфекцій (гігієнічні, епідеміологічні та мікробіологічні аспекти) [за ред. В.Ф. Москаленка] К.: «Здоров'я», 2013. 160 с.

Допоміжна

Введення в профілактичну медицину. Методологічні та історичні аспекти / В.В.Бабієнко, А.М.Гринзовський, Ю.М. Ворохта Навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Слово», 2012. 232 с.

Становлення і розвиток гігієнічної науки в Україні: шлях крізь епохи і соціальні потрясіння (друга половина ХІХ – 20-ті р.р. ХХ століття): монографія / Коцур Н.І. – Корсунь-Шевченковський, 2011. 726 с.

Алиментарное ожирение как гигиеническая проблема: монографія / Л.І. Буряк, Е.М. Білецька, С.А. Щудро, Л.В. Григоренко – Дніпропетровськ: «Пороги», 2012. 274 с.

16. Інформаційні ресурси

1. <http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=3185>
2. <http://www.osvita.org.ua> – Освітній портал.
3. <http://nbuv.gov.ua> – сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.
3. <http://korolenko.kharkov.com> – сайт Харківської державної наукової бібліотеки імені В.Г. Короленка.
4. <http://www.education.gov.ua> – офіційний сайт МОН України.